

«ПОДАТКОВА СОТНЯ»

Поступова стабілізація економічної ситуації в країні та пошквнення ділової активності позитивно позначилися на динаміці податкових надходжень підприємств ТОП-100 — відбулося збільшення у I півріччі 2017 р. порівняно з аналогічним періодом 2016 р. на 39 %.

Дані Державної фіскальної служби України (ДФС) свідчать про нестабільність динаміки, а з низки підприємств — про зниження податкових відрахувань до державного бюджету в період 2014 — 2016 рр., що зумовлено пасивізацією ділової активності, падінням обсягів виробництва, скороченням експорту. Це спричинено насамперед загостренням військового конфлікту на сході країни та згоранням торговельних зв'язків з Російською Федерацією. Разом з тим уже в першому півріччі 2017 р. ми можемо спостерігати значне покращення у частині сплат податкових платежів з низки підприємств.

Протягом останніх років надзвичайно актуальним залишається визначення ролі та місця підприємств, віднесених до катего-

рії великих платників податків — ТОП-100 — у частині податкових відрахувань. Станом на 1 липня 2017 р. із загальної суми надходжень до Зведеного бюджету — 304,7 млрд грн — 45,4 % (138,4 млрд грн) було забезпечено саме підприємствами «податкової сотні», що порівняно з відповідним періодом 2016 р. на 5 в. п. (відсоткових пунктів) більше. Приріст же податкових відрахувань підприємствами ТОП-100 у I півріччі 2017 р. порівняно з аналогічним періодом 2016 р. становив 39 % (+38,8 млрд грн).

За оприлюдненими ДФС даними, найбільшими платниками податків залишаються підприємства державного сектору та підприємства з іноземним капіталом, тоді як приватні вітчизняні підприємства за останні роки знизили свою ділову активність. Як і торік, у першу двадцятку платників ТОП-100 увійшли підприємства енергетичного сектору, харчової промисловості, транспорту та зв'язку, металургійного комплексу та фінансового сектору. Найбільшими плат-

45,4%

ВІД ЗАГАЛЬНОЇ СУМИ НАДХОДЖЕНЬ ДО ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ У I ПІВРІЧЧІ 2017 Р. СПЛАЧЕНО ПІДПРИЄМСТВАМИ ТОП-100

никами податків за підсумками I півріччя 2017 р. були «непохитні» ПАТ «Укргазвидобування» та НАК «Нафтогаз України», які перерахували до Зведеного бюджету відповідно 25,8 млрд грн і 11,4 млрд грн. При цьому порівняно з аналогічним періодом 2016 р. ПАТ «Укргазвидобування» збільшило відрахування майже удвічі, а порівняно з 2015 р. — у 6,1 рази. Таке стрімке зростання сплат за податковими платежами пов'язано переважно з підвищенням відпускних цін на газ.

Аналізуючи структуру податкових платежів підприємств ТОП-100, зазначимо, що окремий вид податку займає вагоме місце у податковій системі України і кожен виконує свою функцію. За досліджуваний період найбільша частка — 91,6% (126,7 млрд грн.) — у податкових надходженнях ТОП-100 припала на ПДВ, акцизний податок, рентну плату, податок на прибуток підприємств та податок з доходів фізичних осіб.

ЗА ЯКИМИ КОМПАНІЯМИ НАЙБІЛЬША СПЛАТА ЗА ОКРЕМИМИ ПОДАТКАМИ?

Податок на додану вартість

Головна роль відводиться непрямим податкам, серед яких найважливішим є ПДВ, що нараховується та сплачується платниками податків до бюджету з операцій постачання товарів і послуг на митній території України, а також з операцій експорту та імпорту. Питом вага цього податку в структурі податкових платежів до Зведеного бюджету України підприємствами ТОП-100 станом на 1 липня 2017 р. становила 30,7 % усіх податкових платежів — майже 42,5 млрд грн., що на 34 % більше порівняно з аналогічним періодом 2016 р. Серед підприємств, що сплатили най-

Питом вага основних податкових платежів підприємствами ТОП-100, станом на 01.07.2017 р.

більші платежі ПДВ, — компанії енергетичного сектору — НАК «Нафтогаз України» (майже 82 % усіх платежів компанії припало на цей вид податку), ПАТ «Укргазвидобування», ПАТ «Укртрансгаз», ДП НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укрнафта» та ДП «Енергоринок». Популярність цього податку спричинена нейтральністю щодо платників та об'єктів оподаткування, надійністю та стабільністю надходжень.

Акцизний податок

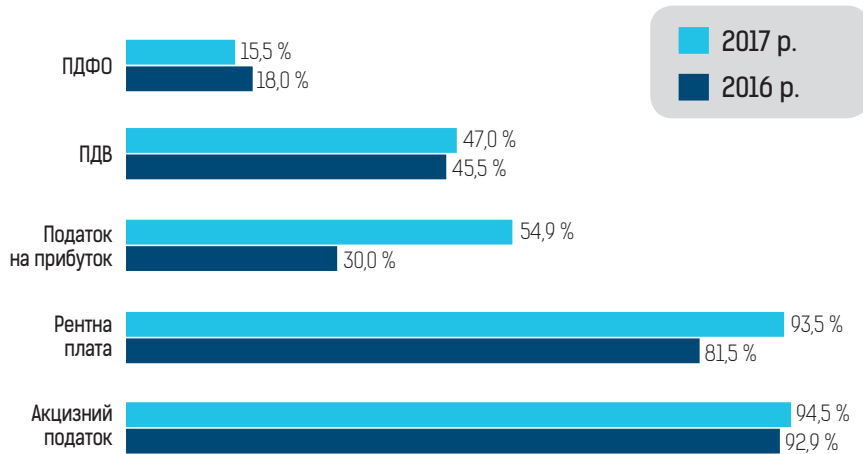
Другу сходинку серед податкових платежів до Зведеного бюджету займає акцизний податок, на який припало 21,4 % усіх сплат підприємствами ТОП-100 і частка якого порівняно з I півріччям 2016 р. також збільшилася — на 26,2%. Акцизний податок, як і ПДВ, теж є одним з видів непрямого податку, яким оподатковуються переважно товари масового вжитку. Як і у попередні роки, питома вага сплат цього податку — 60 % (майже 17,8 млрд грн) припадає на підприємства з іноземним капіталом, що працюють у харчовій промисловості — ПрАТ «А/Т Тютюнова компанія «В.А.Т. — Прилуки», ПрАТ «Філіп Морріс Україна», ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна» та ПрАТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна». Зростання рівня сплат з цього податку спричинено насамперед збільшенням з 1 січня 2017 р. відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» рівня специфічних ставок акцизного податку на 40 %.

Зазначимо: попри значимість такого виду податку, він є ризиковим, оскільки сьогодні в країні досі незаконно виробляється значна кількість алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Це породжує тінювий сектор економіки і є причиною недоотримання коштів у державному бюджеті. Іншими можливими варіантами ухилення від сплати акцизу залишається ввезення підакцизних товарів поза митним контролем, заниження митної вартості імпортованих товарів.

Рентна плата

Оподаткування природних ресурсів містить значний фіскальний резерв. Досвід країн-видобувачів природних ресурсів свідчить: унаслідок продуманої податкової політики від експлуатації природних ресурсів можна отримувати значну частку податкових надходжень до бюджету. Так, за даними ДФС, станом на 1 липня 2017 р. третю сходинку зі сплати податкових платежів займає саме рентна плата за користування надрами. Завдяки зменшенню рентних ставок з видобутку природного газу в 2016 р. та з видобутку нафти у 2017 р. питома вага цього податку в структурі податкових платежів становила 16,2 %, збільшившись порівняно з відповідним періодом 2016 р. на 52,9 %. Майже 83 % сплат з рентних платежів ТОП-100 припало на вже згадане ПАТ «Укргазвидобування» (15,4 млрд грн) та ПАТ «Укрнафта» (3,2 млрд грн). Зазначимо, що на динаміку надходжень цього виду платежу впливають не лише ставки, а насамперед регіональна структура економіки, зокрема наявність природних ресурсів, фінансовий стан підприємств, а також зусилля місцевої влади, спрямовані на створення необхідних умов для підприєм-

Частка підприємств ТОП-100 з видів податків до Зведеного бюджету станом на 01.07.2017 р.

ницької діяльності у секторі видобутку корисних копалин.

Оподаткування прибутку підприємства та доходів фізичних осіб

Податок на прибуток підприємств — один з основних бюджетоутворюючих податків, частка якого у доходах Зведеного бюджету перманентно коливається у незначному діапазоні, а у попередні 2015 — 2016 рр. спостерігалася тенденція до її зниження.

Разом з тим станом на липень поточного року порівняно з липнем минулого його частка збільшилася на 57 %, а питома вага у податкових платежах ТОП-100 становить 13,8 %. Саме цей вид податку свідчить про покращення економічної активності підприємств країни та збільшення рівня їхніх доходів.

Незначною, попри зростання рівня мінімальної заробітної плати з 2017 р. до 3 200 грн, в аналізованій період була частка відрахувань ПДФО — 9,5 %.

Поступове відновлення економічної активності низки підприємств та їх реформування, податково-віновведення, розширення вітчизняного експорту в бік європейського ринку (до нього варто додати ще й канадський) дають можливість прогнозувати подальше зростання податкових надходжень від підприємств ТОП-100.

Катерина МАРКЕВИЧ,
експерт з економічних питань
Центру Разумкова